

دفتر توسعه دانشکده پرستاری و مامایی

۱۰ گام اساسی برای نوشتن طرح درس روزانه

مصوب ۱۴۰۱/۱۱/۳

گام اول؛ تعیین مشخصات کلی

در طرح درس روزانه ابتدا باید نام درس، موضوع درس، مدت جلسه‌ها، شماره طرح درس، محل تدریس، تعداد فراگیران، کلاس و دوره تحصیلی، نام مدرس و تاریخ در بالای صفحه کاربرد طرح درس نوشته شود.

گام دوم؛ مشخص کردن اهداف کلی، جزئی و رفتاری

یک مدرس آگاه هدف‌های کلی و رفتاری موضوعی که قصد تدریس آن را دارد، مشخص می‌نماید.

۱. **اهداف کلی:** هدف کلی در روند آموزش روزانه وضعیت فراگیر فراگیران را پس از دریافت یک عمل آموزشی توصیف می‌کند. به عبارت دیگر، هدف‌های کلی آموزش روزانه حاوی نتایجی هستند که مدرس در نتیجه ارائه آموزشی به فراگیران و انجام فعالیت‌های مورد نیاز جهت درک بهتر مطالب، از آن‌ها انتظار دارد.

۲. **اهداف جزئی:** هدف‌های جزئی شامل تعیین اهداف سطح پایین‌تر و جزئی‌تری در رابطه با قابلیت‌هایی هستند که فراگیران پس از گذراندن مجموعه‌ای از تجارب یادگیری کسب می‌کنند. در واقع، توضیح و تقسیم مراحل رسیدن به نتایج اهداف کلی، شامل اهداف جزئی می‌شوند.

۳. **اهداف رفتاری:** پس از مشخص نمودن اهداف کلی و تجزیه آن به اهداف جزئی، اهداف رفتاری مطرح می‌شوند. هدف‌های رفتاری عبارتند از اعمال، رفتارها، حرکات و آثاری که قابل مشاهده، شنیدن، لمس و سنجش هستند. این قبیل اهداف مشخص می‌سازند که فراگیران به هدف‌های کلی رسیده‌اند. برای طرح هدف‌های رفتاری رعایت چهار ویژگی مخاطب شامل افعال رفتاری، شرایط و معیار و کشش آنان ضروری می‌باشد.

گام سوم؛ تعیین و تأمین ابزارهای آموزشی مورد نیاز

انتخاب منابع آموزشی مناسب منجر به آموزش مؤثرتر فراگیران می‌شود. به علاوه، باید توجه داشته باشید که از یک ابزار آموزشی نمی‌توان در همه موقعیت‌های تدریس استفاده کرد. به عبارت دیگر، هر موقعیت

آموزشی ابزار و منابع خاص خود را طلب می‌کند. بدون توجه به قابلیت‌های ابزارهای آموزشی در موقعیت‌های مختلف نیز نمی‌توان از آن‌ها استفاده مناسبی به عمل آورد. بنابراین برای شناسایی یک ابزار مناسب، ابتدا باید به چند پرسش پاسخ دهید. این پرسش‌ها عبارتند از:

- هدف از ایجاد ارتباط چیست؟
 - چه کسی می‌خواهد ارتباط برقرار کند و چه ویژگی‌هایی دارد؟
 - مخاطب ارتباط کیست؟
 - چه میزان پذیرش دارد؟
 - ویژگی‌های او چیست؟
 - شرایط زمانی و مکانی برقراری ارتباط چیست؟
 - برای انجام این کار چه امکاناتی وجود دارد؟
- به طور کلی، عوامل مؤثر در انتخاب منابع و ابزارهای آموزشی مناسب عبارتند از نوع هدف‌های آموزشی، ویژگی‌های مخاطبان، روش‌های فنون آموزشی، قابلیت رسانه برای انتقال پیام مورد نظر، جذابیت رسانه، کیفیت فنی هنری، اقتصادی بودن، عملی بودن و سهولت کاربرد ابزار مورد نظر.

گام چهارم؛ انتخاب روش تدریس مناسب

گام بعدی برای نوشتن طرح درس روزانه انتخاب روش تدریس مناسب است. با پیشرفت علوم و فنون و پیچیده شدن جوامع بشری، نیازهای فردی و اجتماعی بشر نیز پیچیده‌تر می‌شود و برای ارضای نیازهای پیچیده احتیاج به علوم و فنون پیچیده‌تر می‌باشد. کسب علم نیز در سایه به‌کارگیری روش‌های مفید، مؤثر، جدید و کارآمد در آموزش امکان‌پذیر است. به همین دلیل به منظور نیل به اهداف آموزشی تعیین شده، بهره‌گیری از روش‌های تدریس، الگوهای تدریس متناسب با هدف‌های درس و نوع مطالب، نوع کلاس، تعداد فراگیران و غیره روش‌ها و الگوهای خاصی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

گام پنجم؛ بررسی نکاتی پیش از شروع درس

هر مدرسی قبل از شروع درس باید از حضور فراگیران آگاهی حاصل کند. همچنین مطمئن شود که آنان از سلامت روحی و جسمی برای شروع درس برخوردار هستند؛ زیرا فراگیران باید در آغاز درس احساس آرامش نمایند و مشتاقانه منتظر یاد گرفتن درس جدید باشند. به علاوه، پیش از شروع درس جدید، اگر از قبل تکلیفی برای فراگیران تعیین کرده‌اید، آن‌ها را بررسی کرده و برنامه‌های دیگر را متناسب با کشش فراگیران انجام دهید.

البته باید توجه داشته باشید که کارهای قبل از شروع درس نباید زیاد طول بکشد؛ زیرا طولانی شدن این مرحله از شور و شوق اولیه فراگیران می‌کاهد.

گام ششم؛ ارزشیابی تشخیصی

پیش از آغاز درس جدید، مدرس باید رفتار ورودی فراگیران را مشخص سازد. روانشناسان معتقد هستند که رفتار ورودی بر آمادگی فرد برای یادگیری رفتاری تازه دلالت دارد. به عبارت دیگر، آنچه فردی قبلاً یاد گرفته است یا آنچه برای شروع به یادگیری مطلبی تازه باید یاد گرفته باشد، رفتار ورودی او نامیده می‌شود.

در حقیقت، مدرس قبل از شروع درس جدید باید اطمینان حاصل کند که فراگیران مطالب درس قبل، به خصوص مطالبی که دانستن آن‌ها برای درس جدید پیش‌نیاز محسوب می‌شود را می‌دانند. به همین دلیل به هر طریق که لازم می‌داند باید از پیش دانسته‌های فراگیران ارزشیابی به عمل آورد.

نوع ارزشیابی بستگی به نوع درس و هدف‌های درسی می‌تواند از سؤال شفاهی تا آزمون کتبی متغیر باشد. همچنین توجه به میزان اطلاعات قبلی فراگیران، از این بابت که سطح درس دادن بر اساس آن تنظیم شود، ضروری می‌باشد.

گام هفتم؛ آماده‌سازی

آماده‌سازی فعالیتی است که مدرس از طریق آن سعی می‌کند تا ارتباط معنی‌داری بین تجربیات قبلی و انتظارات و نیازهای شاگردانش با هدف‌های آموزشی کلاس برقرار کند. مدرس پیش از آنکه مطلب اصلی را به فراگیران ارائه دهد، باید ذهن و حواس آن‌ها را برای آموختن درس جدید جلب نماید.

به طور کلی، هدف از گام هفتم تمرکز حواس فراگیران، معرفی ضمنی غیرمستقیم موضوع درس برای ایجاد علاقه، انگیزه و برانگیختن کنجکاوی در آنان برای یادگیری مطلب جدید است. در واقع، مدرسان مسئولان پدیدآوری موقعیت‌هایی هستند که در فراگیران ایجاد انگیزه کنند. به همین دلیل، مدرسان باید موضوعات درس و سایر مواد آموزشی را به گونه‌ای آراسته و ترتیب دهند که نیازهای فراگیران را برآورده سازند.

گام هشتم؛ ارائه درس

این مرحله پایه و اساس طرح درس روزانه را تشکیل می‌دهد و باید به کامل‌ترین وجه تنظیم گردد. درس جدید نیز باید بر پایه دانسته‌ها و تجارب قبلی فراگیران طراحی و ارائه گردد. به طوری که ارتباط منطقی درس جدید با مرحله آماده‌سازی حفظ گردد. همچنین مطالب ارائه شده باید دارای پیوستگی و نظم منطقی باشند.

مدرس نیز باید فعالیت‌هایی را که به روش‌ها و فنون تدریس مربوط می‌شوند، در ارائه درس به اختصار مشخص نماید. به عبارت بهتر، تنها نام بردن از عنوان کلی روش‌ها و الگوهای تدریس کافی نیست؛ بلکه در این قسمت لازم است نوع فعالیت‌هایی را قید کند که می‌خواهد در حین ارائه انجام دهد.

گام نهم؛ فعالیت‌های تکمیلی

انتخاب روشی برای انجام فعالیت‌های تکمیلی به موضوع و هدف درس بستگی دارد. به عنوان مثال، اگر درسی که ارائه می‌شود به جمع‌بندی نیاز دارد، مدرس باید نوع آن را شامل جمع‌بندی شفاهی، کتبی یا غیره انتخاب کند.

برخی از روش‌های متداول برای انجام فعالیت‌های تکمیلی عبارتند از:

- خلاصه‌نویسی روی تابلو
- یادداشت نکات درس توسط فراگیران
- پوستر
- ایفای نقش
- سؤال شفاهی
- طرح مسئله دادن
- واحد کار شامل کارهای تحقیقی
- پروژه
- تکلیف شب

چنانچه برای تکمیل درس انجام چند تمرین نیز لازم باشد، باید نوع تمرین و چگونگی انجام آن در طرح درس مشخص گردد. برای مثال، اگر قرار است فراگیران تمرین‌های کتاب را انجام دهند، باید تمرین‌های مورد نظر با ذکر شماره صفحه در طرح درس قید گردد.

گام دهم؛ ارزشیابی تکوینی

ارزشیابی تکوینی به معنای ارزشیابی در همه مراحل تهیه برنامه طرح درسی است. در سراسر فرایند تدوین برنامه باید به انجام ارزیابی پرداخت و در هیچ شرایطی نباید آن را فراموش کرد. پس از پایان یافتن تدریس، مدرس از نتیجه کار خود و میزان آموخته‌های فراگیرانش ارزشیابی به عمل می‌آورد.

ارزشیابی تکوینی می‌تواند جزو فعالیت‌های تکمیلی نیز به حساب آید؛ مانند مشاهده دفترهای تمرین به منظور رفع اشکال‌های موجود، جمع‌آوری پاسخ‌های فراگیران در مورد سوال مطرح‌شده در کلاس، ثبت اشتباهات فراگیران در دفتر جبرانی و دقت کردن در رفتارهایی که نشانه علاقه‌مندی یا عدم علاقه فراگیران نسبت به درس هستند نیز می‌تواند در ارزشیابی تکوینی قرار گیرد.

نکته: زمان‌بندی طرح درس روزانه به تناسب و صلاحدید مدرس و توانایی فراگیران بر حسب یک جلسه آموزشی، بین گام‌های ۵ تا ۱۰ یعنی قبل از شروع درس، ارزشیابی، آماده‌سازی، ارائه درس، فعالیت‌های تکمیلی و ارزشیابی تکوینی تقسیم می‌گردد.